

Milan Průša

PO HRANICI ČECH A MORAVY

nastole

Po hranici Čech a Moravy

Vyšlo také v tištěné verzi

Objednat můžete na
www.knihynastole.cz
www.albatrosmedia.cz

Milan Průša
Po hranici Čech a Moravy – e-kniha
Copyright © Albatros Media a. s., 2025

Všechna práva vyhrazena.
Žádná část této publikace nesmí být rozšiřována
bez písemného souhlasu majitelů práv.

ALBATROS **MEDIA**

Milan Průša
**PO HRANICI
ČECH
A MORAVY**

nastole

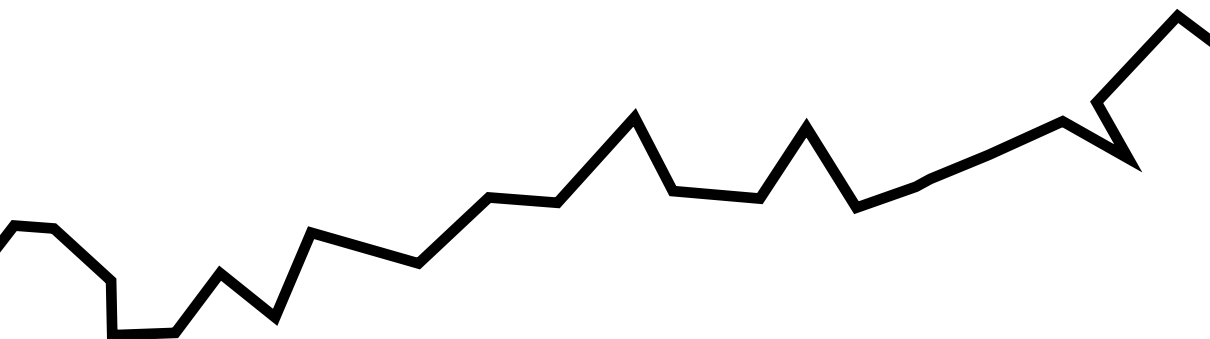

Milan Průša
**PO HRANICI
ČECH
A MORAVY**

OBSAH

Jak to celé začalo	7
Den 0 • Setkání ve Slavonicích	10
Hledání hranice	14
Den 1 • Ze Slavonic do Počátek	22
Hranice a řeky	39
Den 2 • Z Počátek do Jihlavy	50
Hranice a hory	62
Den 3 • Z Jihlavy do Žďáru nad Sázavou	72
Hraniční kameny	83
Den 4 • Ze Žďáru nad Sázavou do Borovnice	90
Hrady, tvrze, zámky	101
Den 5 • Z Borovnice do Vítějevsí	112
Hranice a celebrity	119
Den 6 • Z Vítějevsí do Svitav	134
Hranice, řemesla a vyznání	145
Den 7 • Ze Svitav do Lanškrouna	156
Hranice, gastronomie a pitný režim	168
Den 8 • Z Lanškrouna do Králík	178
Den 9 • Platonické dobývání severního trojmezí	190
„Můj seznam“ praktických rad před odjezdem	194

JAK TO CELÉ ZAČALO

Když jsme se občas před někým zmínili o tom, že plánujeme podniknout výpravu po hranici Čech a Moravy, reakce byla většinou okamžitá: „To je krása, taková trasa už existuje. To procházíš Šumavou, Krušnými horami, Krkonošemi a tak...“ Museli jsme pokaždé vysvětlovat, že nám nejde o hranici kolem Čech a Moravy, ale o tu, která je mezi nimi. To pak vyvolává spíš rozpaky a řadu otázek: „Hm, ta se ale nějak změnila, ne? Nějaké mapy k tomu asi jsou, co? To jdete pěšky? Kolik je to kilometrů?“ Často jsme ale zachytili jen pochybovačné otazníky v očích. Vlastně je to skvělé: čím víc nejasností a pochybností kolem cesty je, tím zajímavějších rysů nabývá. Pokud jde třeba o mapy, můžeme si všimnout toho, jak vypadaly mapy světa na konci 15. století. Všechno je na nich jaksi dokončené, nejsou tu žádná prázdná místa, jsou tu i části kontinentů, které v té době žádný člověk nemohl vidět. Svým způsobem převratnou změnu přinesla Salviatiho mapa světa v roce 1525. Na rozdíl od těch předchozích je na ní řada zcela prázdných nebo nedokončených míst. Nic než oblasti, které byly spolehlivě, v rámci tehdejších možností, prozkoumané. Ona převratnost spočívá především v důsledcích takového přístupu. Nemusí to přímo souviset s touto mapou, ale do té doby se předpokládalo, že svět je jednou provždy stvořený, hotový a z principu podloženého vírou známý a nezpochybnitelný. Možnost, že existuje něco, co neznáme a co je potřeba objevit, je nemyslitelná. Přiznáváme, že přirovnávat v dnešní době povědomí o oblasti mezi Slavonicemi a Králickým Sněžníkem k poznatkům Evropanů o odlehlých koutech Pacifiku nebo Afriky na konci 15. století může působit trochu přehnaně. Pokud jde ale o samotnou hranici, zas tak velký rozdíl v tom není. Jak ukázaly některé vlastní průzkumy a experimenty (existují k tomu i jiné studie), povědomí o průběhu hranice je poměrně nízké.

Je třeba přiznat, že prvotním impulzem pro naši výpravu byla prostá zvědavost v kombinaci s cestovatelským nadšením. Patrně jste všichni někdy jeli po dálnici D1. Pokud ne, určitě si to aspoň jednou zkuste. Jakmile se ocitneme v blízkosti Jihlavy, často si klademe otázku: teď už jsme v Čechách, případně teď už jsme na Moravě? Záleží na tom, kterým směrem jedeme. Obvykle si necháváme nějakou rezervu. Nějakých 15 km za úrovní Jihlavy si řekneme, že už jsme jasně na Moravě, v opačném směru v Čechách. Kde je to ale přesně? Když se někdy vracíváme z festivalu Colours of Ostrava a nemáme chuť na D1, volíme cestu z Olomouce přes Mohelnici, Svitavy a Litomyšl k dálnici D11. Kde přesně překračujeme hranici Čech a Moravy na této trase? Zvlášť tady je řešení, alespoň pro nás, docela překvapivé, jak se ukáže dál. Podobné je to s městy, městečky a vesnicemi: „Kam jedeš? Hm, a to je už na Moravě, v Čechách?“

Občas máme sklon podléhat představě, že vesnice na Moravě je něčím jiná než ta v Čechách. Že disponuje nějakou zvláštní kvalitou, kterou můžeme odhalit, když místo navštívíme.

Co je ale to hlavní: jak vypadá onen kraj na pomezí? Máme ve zvyku tuto oblast překračovat, včetně samotné hranice, aniž bychom se na ní zastavovali, protože k tomu nemáme zvláštní důvod. Jde o prchavé okamžiky, které nestihneme ani zaregistrovat. Tím nechci naznačovat, že by tam měly být nějaké hraniční kontroly, které by nám pobyt prodloužily. Asi by bylo fér říct hned na začátku, že ačkoli by to tak mohlo na některých místech působit, nechci význam hranice mezi Čechami a Moravou ani snižovat, ani zvyšovat. Nechci se jím totiž zabývat vůbec. Pokud to bude možné.

Ať už to, co právě držíte v ruce, lze považovat za cokoli, třeba za útlý cestopis, průvodce pro turisty, hrst postřehů, popis jednoho zápasu nebo prostě jen zápisky z putování, je to rozděleno do osmi částí. Každá z nich zachycuje jeden z úseků cesty včetně jejich technického popisu. Mezi ně je vloženo osm tematických kapitol. Jak se začala trasa postupně rýsovat, bylo zřejmé, že je potřeba věnovat pozornost nejen historickým a kulturním souvislostem, reprezentovaným zde především hrady, tvrzemi, zámky, sakrálními a jinými významnými stavbami, ale i těm geografickým.

Proto zde najdete kapitoly o horách a řekách na hranici a kolem ní. Obojí pak souvisí s tzv. teorií rozvodí, o které se také zmíníme. Na hranici a v její blízkosti se pohybovala řada známých osobností, proto je zařazena i kapitola o celebritách. Opomenout samozřejmě nemůžeme hraniční kameny, které představovaly na naší cestě důležité orientační body. Kvůli případným zájemcům o absolvování trasy je zde i praktická kapitola Gastronomie a pitný režim. Každé téma představuje specifický rozměr či vrstvu: na základnu zemského povrchu nejdříve dosednou hory a údolí, do nich se snesou řeky, potoky a vodní plochy, pak se v krajině začnou usazovat hrady, zámky, kostely a křížové cesty a nakonec se objeví lidé... Projíždíme tak po hranici znovu a znovu a pokaždé si všímáme něčeho jiného. Výsledkem by měl být plastický nebo, řekněme, holistický obrázek.

Poděkování lze obvykle nalézt na úplném konci knih. Toto by se ale mělo objevit hned na začátku: patří mé ženě, která při pohledu na mě během příprav a plánování cesty občas pronesla, jestli bych se nemohl věnovat „místo těch kreténskejších mapiček něčemu smysluplnějšímu“. Ano. Uvědomil jsem si, že po těch dlouhých letech pátrání po smysluplnosti věcí jsem konečně dospěl k něčemu veskrze pitomému. Vzpomněl jsem si na Archiméda, jehož počínání mohli staří Řekové komentovat třeba takto: „My tady smysluplně vláčíme těžké balvany a ty si tady jenom čmáráš ty svoje páky, kolečka a provázky.“ On by na to mohl říct: „A co děláte vy?“ „My tady stavíme chrám.“ „Hm, cool!“ Je potřeba dodat, že moje žena nejen že absolvovala s naší výpravou celou cestu, ale nakonec prohlásila, že to bylo skvělé.

Pozorný čtenář si určitě všimne, že všechny fotografie nemohou být z doby, kdy jsme po hranici putovali, tedy z přelomu dubna a května 2023. Nápad s knihou vznikl až po našem návratu, a že by se hodily nějaké obrázky, se tedy ukázalo až později. Kamarádka Janu Kanisovou často vídám s fotoaparátlem na krku, tak jsem se jí zeptal, jestli by tam se mnou ještě jednou nezajela. Nadšeně, aspoň mi to tak připadalo, souhlasila. Také jí tedy patří mé díky. Vyjeli jsme v říjnu. Zachycená krajina po proměně ročního období je i příspěvkem k tématu, kdy je nejlepší na cestu vyrazit. Určitě kdykoli.

DEN 0 • SETKÁNÍ VE SLAVONICÍCH

PÁTEK 28. DUBNA 2023

Prvky železné opony dnes připomíná jen památník nedaleko Slavonic.

Ženeme se večerní krajinou po známé trase. Nejdřív po D1, pak na Pelhřimov, pokračujeme směrem na Kamenici a nakonec odbočujeme na silnici vedoucí do Slavonic. V autě sedíme tři: já, P., tedy moje žena, a za volantem náš zeť. Jeho soustředěný výraz nás nenechává ani na okamžik na pochybách, jestli budeme v cíli včas.

Spontánně se mi vybavuje film Muž a žena a Jean-Louis Trintignant jedoucí ve tmě po skončení automobilového závodu do Paříže za Anouk Aimée. Za námi jsou zavěšena dvě kola a na zadním sedadle je moje třídílná brašna na nosič. Objednal jsem ještě jednu, trochu elegantnější pro P., ale do našeho pátečního odjezdu se ji Zásilkovně nepodařilo doručit, i když na to měla skoro týden. V aplikaci jsem několik dní sledoval pobabávající autíčko, jako že je na cestě ze Zlína. Nebylo z toho ale možné poznat, jestli už překročilo hranici Moravy a Čech, nebo se k ní aspoň blíží. Spokojili jsme se tedy s menším zavazadlem, které obvykle používáme na kratší cesty, a všechno ostatní jsme sbalili ke mně.

Napětí spojené s očekáváním roste, když projíždíme Strmilovem a pak Kunžakem. Kousek za Mosty ukazují na pěšinu po pravé ruce: „Taky tudy zítra přijedeme!“ Chci tím také naznačit, že právě překračujeme hranici a ocitáme se na historickém území Moravy. Z výrazu mých spolucestujících se nedá vyčíst, jestli to považují za něco zásadního. Spíš to vypadá, že moje vytržení tak nějak chápou.

Sleduji cedule a odbočky. Všechno to zní velmi povědomě a blízce: Kunžak, Člunek, Kaproun, Český Rudolec, Matějovec. Nemohu se vyhnout osobní vzpomínce na to, že nedaleko odsud, kousek od Nové Bystřice, měli chalupu moji rodiče. Za dob studií jsem tam jezdíval obvykle vlakem nebo autobusem, nejdřív do Jindřichova Hradce, pak do Nové Bystřice a nakonec autobusem nebo pěšky. V souvislosti s tím, že naším tématem je hranice, je potřeba připomenout, že Nová Bystřice tehdy ležela přímo na okraji hraničního pásma. Samozřejmě toho mezi Československem a Rakouskem. Když autobus, obvykle poloprázdný, zastavil na malém nádraží, spolucestující vystoupili a rozešli se do svých domovů. Já jsem si zapálil cigaretu, zašátral v kapse kožené

bundy po občanském průkazu a čekal. Z přítmí se vynořili dva příslušníci a šli ke mně. Mám pocit, že už jsme o sobě časem tak nějak věděli, ale rituál byl pokaždé stejný. „Kam jedete?“ „Támhle na chalupu.“ Prohlížejí si střídavě mě a občanský průkaz. „Hm, hm, tak v pořádku.“

O pár let později jsme tady byli s našimi přáteli. Byla zima a naše nálada byla skvělá. Psal se konec roku 1989. Rozhodli jsme se, že půjdeme do hospody, a vybrali si tu v Hirschenschlagu. Šli jsme pěšky. Do Rakouska, kde nikdo z nás předtím ještě nebyl! Na přechodu byli ještě nějakí celníci, kteří se na nás zubili.

Jezdil jsem sem i později. Musím se přiznat, že jsem propadl golfu. To mi v mnoha očích asi body nepřidá, ale já musím pořád vysvětlovat, že je to hlavně krásný sport, i když docela obtížný. Navíc vás jeho provozování přijde v přepočtu levněji, než když hrajete třeba bowling, squash nebo kulečnick. U Nové Bystřice leží hřiště Mnich (nebo Monachus, chcete-li, což lze připsat snaze provozovatelů o mezinárodní srozumitelnost), které je velmi citlivě a přirozeně posazené do kousku zdejší přírody, bez potřeby do ní zasahovat. Přiléhá přímo k hranici, přes kterou je možné přejet golfovým vozíkem na sousední hřiště Haugschlag ležící v Rakousku. Můžete třeba absolvovat turnaj, který probíhá na obou hřištích současně. Skvělé! Bývaly tady ostatně dráty, oplocení napájená elektrickým proudem a štěkající psi. Vyberte si.

Vraťme se ale zpátky do současnosti. Všichni zbývající členové výpravy už sedí v restauraci Besídka ve Slavonicích. Je dost plná a my zjišťujeme, že tady probíhá velký turnaj v bridži. Bridžistů je plné městečko, takže se nám sice podařilo sehnat ubytování, ale na třech různých místech. Zachycujeme útržky rozhovorů, jako třeba: „... měl jsem čtyři piky, vysoké trefy a pravidelnou rozlohu, tak jsem šel nakonec do tří bez trumfů...“ Jasně. Pokoušíme se dát dohromady nějaký plán na následující den. Znovu připomínám ideu, kterou jsem předložil na jedné z přípravných schůzek, že každý z naší sedmičlenné výpravy si vybere jedno nebo dvě témata, kterým se bude během cesty přednostně věnovat. Záměrem byla jakási smysluplná míra specializace. Někdo třeba bude upozorňovat na hrady, tvrze a zámky, někdo na zajímavé sakrální stavby, někdo se bude starat o to, abychom nepřehlédli hraniční kameny, a někdo o dodržování pitného režimu a stravování. Do výčtu témat pak patří ještě hory,

Ulička ve Slavonicích

řky a místní celebrity. Zajímavé, ale celkem očekávatelné je, že pánové začnou okamžitě věnovat pozornost technickým parametrům cesty, jako jsou vzdálenosti, převýšení nebo povrchy, po kterých pojedeme. Vytahují stažené mapy a předkládají vlastní návrhy, kudy by trasa měla vést. Dámská část výpravy si klade spíše otázky typu, kde se najíme, kde budeme spát, kolik je to kilometrů, jestli jim na jejich elektrokolech

vystačí baterie, případně na jaké zajímavé lidi po cestě narazíme. Diskuze byla inspirativní a probíhala korektně. Pak jsem vysvětlil, že trasa je už několik týdnů připravená, včetně mapiček a „technického popisu“ trasy. Oboje najdete v příslušných kapitolách věnovaných jednotlivým úsekům. Jdeme spát naplněni očekáváním a slibujeme si, že se po návratu budeme více věnovat bridžovému tréninku.

Není to ale to jediné, co si ve Slavonicích slibujeme. Přímo nad restaurací Besídka je hotel stejného jména, kde najdete pokoje pojmenované třeba Hanák, Vávra nebo Tros Sketos. Ještě před revolucí toto místo „objevili“ herci a umělci kolem divadla Sklep. Z chátrajícího domu vytvořili to, co tady můžete vidět dnes. Po nich pak začali přicházet další. Slavonice a jejich okolí se postupně plnily kulturou a proces pokračuje dodnes. V městečku, ale třeba i v sousední Maříži, se už deset let koná filmový a hudební festival Slavonice Fest. Minule jsme přijeli až na poslední den, takže si slibujeme, že příště to zvládneme dřív.

HLEDÁNÍ HRANICE

Hranice? Nikdy jsem žádnou neviděl. Slyšel jsem ale, že existují v hlavách některých lidí. – Thor Heyerdahl

Už od začátku příprav na výpravu je zřejmé, že tato hranice není jako jiné. Nejsou tu žádné hraniční přechody, byť zaniklé. Nejsou tu žádné viditelné průseky, na kterých by stály sloupy, kdysi nesoucí ostnaté dráty a ploty napájené elektrickým proudem. Nejsou tu ani žádné pozůstatky zdí, podobné třeba těm na hranici mezi USA a Mexikem nebo té, která stála v Berlíně. Žádné zbytky opevnění, žádná Maginotova linie. (Pozn. autora – Maginotova linie je pevnostní systém, který Francie vybudovala mezi lety 1929 a 1940 na obranu proti Německu a Itálii. Ačkoli byla považována za nedobytnou, její slabší úseky se během bojů v roce 1940 ukázaly jako nedostačující.) Nejsou tady ani cestičky vyšlapané příslušníky finanční stráže, jako ty, které můžete najít v Bílých Karpatech na hranici mezi Českem a Slovenskem. Nelze tu najít místa dramatických střetů, jako třeba těch na hranici mezi Indií a Pákistánem, a nelze se opřít ani o jiné, méně brutální, ale aspoň zaznamenaníhodné události.

Musíme si tedy klást otázku, jak hranici vlastně najdeme. A co je možná ještě důležitější: jak ji poznáme, když u ní budeme stát? Když po ní půjdeme (v našem případě pojedeme), jak si můžeme být jisti, že nejsme ve skutečnosti v Čechách nebo na Moravě, ale přesně mezi? Co konkrétně uvidíme? Kdybychom požádali o pomoc některého z protřelých amerických stopařů nebo pozvali Vinnetoua, který se, řekl bych, musí stále prohánět na svém koni Ilčim u méně vzdálených Plitvických jezer, mohli by zakleknout a s jistotou říct, že půda vpravo (jestliže postupujeme od jihu) je zřetelně

rozdupána kopyty Joštovy jízdy, zatímco terén vlevo nese stopy kol husitských vojsk. Mohli bychom se opřít o ráz krajiny. Vpravo vidíme úrodné, zlatavě se vlnící lány obilí na Hané, třeba takto:

*Velké, širé, rodné lány,
jak jste krásny na vše strany,
od souvratě ku souvrati
jak vás dnes to slunko zlatí!*

*Vlavé žito jako břehy,
květná luka plná něhy,
na úhoru, v žírné kráse,
pokojně se stádo pase.*

Zatímco po levé straně jsou rozesety povědomé vrchy českých pahorkatin:

*Viděl jsem hory plné ledu,
však zpívat o nich nedovedu.
Jiskřily dálky nad hlavami
jak bledě modré drahokamy.
Jímala závrať při pohledu,
zpívat však o nich nedovedu.*

Problém je v tom, že Josef Václav Sládek, autor prvního uvedeného úryvku básně, strávil většinu svého života ve Zbirohu nedaleko Plzně a v Praze (a také ve Spojených státech), takže nejspíš nepopisoval moravské lány, ale české. Jaroslav Seifert měl na mysli horu Říp, ale prominentní kopce (viz kapitolu Hranice a hory) můžeme samozřejmě najít i na Moravě.

Určitým vodítkem by mohly být názvy obcí a měst. Tato představa ale bere zaslouhu hned na začátku. Český Rudolec nás nutí posunout mentální linii hranice na východ od něj. Leží ovšem bezpečně na historickém území Moravy a není v tomto ohledu tak vstřícný jako dvojice Český Krumlov a Moravský Krumlov. Jsou ovšem i jiné případy, o kterých se zmíníme, kde to sedí perfektně.

Vodítkem by mohli být lidé s jejich charakteristickými rysy. Vpravo od linie trasy jsou čistší a mravnější, vlevo jsou trochu vyčůraní. Vlevo mají sklon se soudit, zatímco

vpravo si dají rovnou přes hubu. Vlevo je patrná jistá utlumenost obyvatelstva, způsobená konzumací piva, zatímco vpravo jsou lidé energičtí, což je dáno konzumací vína a kořalky. Starší prameny říkají, že zatímco pro lidi vpravo je typická jistá nerozhodnost, rozvážnost, houževnatost a hrdost, často hraničící s pýchou, tak lidé vlevo jsou společenšší, štedří a musejí mít ve všem pravdu, už jenom z principu. Prostě furianti.

Nabízí se možnost orientovat se podle typického oblečení Čechů a Moravanů. Ale upřímně řečeno, nejsem si tím úplně jistý. Kdybychom se pohybovali po jiné hranici, ležící dál na západ, konkrétně té bavorsko-české, mohli bychom na jedné straně zahlédnout charakteristické dirndly a krátké kožené kalhoty, zatímco na druhé nejspíš prošívané bundy s umělým kožíškem na kapuci a blyštící se legíny lososové barvy. Tady jsme ale zmitáni pochybnostmi. Lze třeba očekávat, že obyvatelé vnitřní Jihlavy se budou oblékat výrazně jinak než lidé žijící na jejím severním okraji?

Jeden můj známý mi navrhol „test okurkou“, který jsem zavrhl okamžitě. Popsal ho takto: Každému, koho po cestě potkáte, řekneš: „Ahoj, okurko.“ Když odpoví, že není „žádná okurka“, pojedíš víc vpravo, a když řekne, že není „žádný okurek“, jedeš víc vlevo. A když neřekne nic nebo řekne něco nečekaného, jedu rovně, že? Přesně.

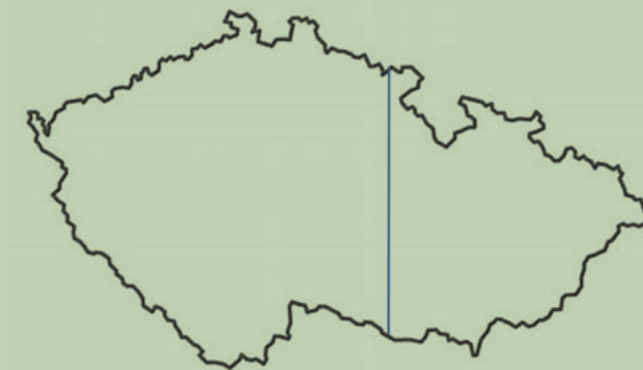
V podobných situacích má cestovatel kamarádů disponujících dobrými radami vždycky dost. „Zelí,“ říká rezolutně jeden z nich. „Že jsi na Moravě poznáš bezpečně podle zelí. Je takové vláčné, měkké, husté, velice chutné.“ „Takové rozblemcané,“ říkám. „Ano, ano, prostě vynikající. Češi zelí neumí udělat a je vždycky hnusné.“ To zní slibně. „Budeme na to myslet, díky!“

Můžeme se také nechat navigovat pocity a intuicí. Když pojedeme delší dobu po jedné straně hranice, sevře nás najednou jakási úzkost a neovladatelný stesk. Jestliže pak přejedeme na druhou stranu, rozbuší se nám srdce rychleji a oči se začnou plnit slzami. Z toho plyne, že ve chvílích, kdy naše pocity budou neutrální a my budeme klidní, bez vypjatých emocí, jedeme s největší pravděpodobností správně.

Je zřejmé, že o fyzickou přítomnost hranice, její hmatatelnou existenci v ontologickém smyslu, se opírat nedá. Nijak se nejeví, takže není možné se jí zabývat ani ve fenomenologickém duchu. Začíná převažovat pocit, mění se postupně v jistotu, že nejde ani tak o existenci hranice, jako spíš o náš vztah k ní. O čistou

intencionalitu v Husserlově pojetí, protože hranice je stále „uzávorkovaná“. Jeho pokračovatel Heidegger by to nazval „Dasein“, což je termín, který Jan Patočka trefně přeložil jako „pobyt“. To je naprosto přesné: hranice je definována naším vztahem k ní a náš pobyt na ní bude pro nás určovat její existenci.

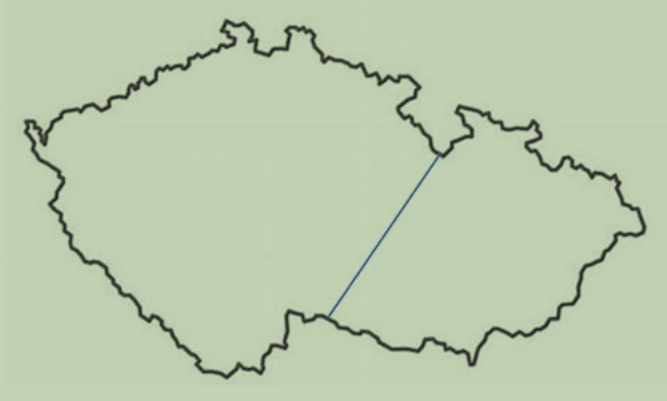
Pokud se zabýváme mentálním obrazem hranice, musíme nejdřív zmínit naivní představu spočívající v tom, že čím víc jsme východě, tím víc jsme na Moravě. A naopak čím víc jsme na západě, tím víc jsme v Čechách. Viz obrázek:

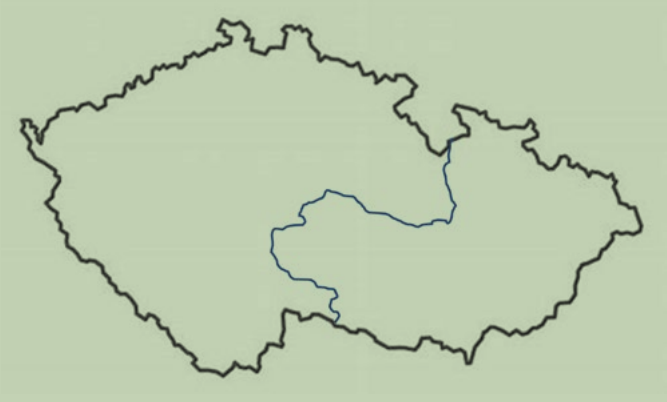
Samozřejmě. Když jedete z Čech na Moravu, jedete obvykle na východ. Pokud byste jeli na západ, tak na Moravu nejspíš nedojedete. Podobně by vás cesta z kteréhokoli místa na Moravě směrem na východ nezavedla do Čech. Jak se ale ukáže, není to úplně pravidlem.

Když jsem navrhoval trasu z „jižního“ trojmezí k „severnímu“, projevil se podobný geografický mýtus. Někteří z účastníků výpravy nesouhlasili a argumentovali tím, že pojedeme do kopce. Pochopitelně, když je na mapě něco „nahore“, je to položeno výš než to, co je „dole“.

Přesnější, ale stále intuitivní je představa, že hranice směřuje od západnějšího bodu na jihu k východnějšímu bodu na severu. Kdyby linie byla ještě trochu zvlněná, působila by docela věrohodně. Během jednoho semináře (týkal se trochu jiných témat) jsem účastníkům rozdál slepou mapu ČR a požádal je, aby svoji představu hranice načrtli. Výsledek byl v průměru tento:

Připomíná to trochu máchnutí tužkou sira Marka Sykese, který podobným způsobem navrhl v roce 1916 svému francouzskému protějšku Françoisi Georges-Picotovi rozdělení sfér vlivu na Blízkém a Středním východě. Míra očekávané „rozvlněnosti“ linie hranice je ovlivněna také tím, kde jsou hranice současných krajů. Pokud se zaměříme na oblasti, které nás především zajímají, tak Jihočeský kraj je chápán jako český, Kraj Vysočina jako moravský a Pardubický kraj opět jako český. V rámci této představy by hranice vypadala takto:

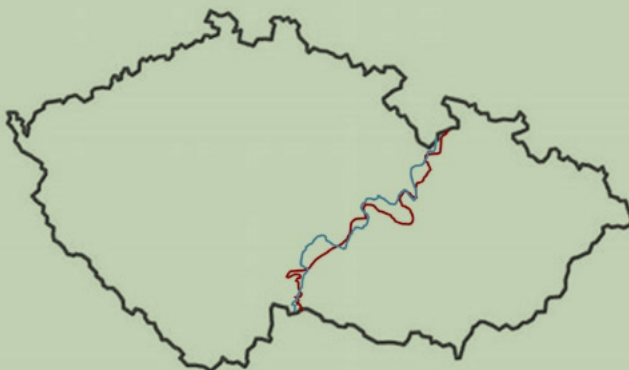
Řekněme si rovnou, že historická hranice sice má s touto linií společné body, ale nemá s ní žádné společné úseky. Když jsem členům výpravy na jedné z přípravných schůzek položil (trochu kvízovou) otázku, kolikrát pojedeme po hranici některého

ze současných krajů a kterého, tvářili se dost pochybovačně. Pokud to nebylo kvůli mně, ale kvůli hranici, bylo to namístě: až na pár výjimek nejedeme po hranici někteřího ze současných krajů ani jednou. Spíš až na jednu výjimku po hranici krajů vůbec nejedeme.

Docela zajímavě vypadá teorie rozvodí. (Pozn. autora – Rozvodí tvoří hranici mezi sousedními povodími a často se nachází na vrcholech nebo horských hřebenech. Jednoduše řečeno, jsou to neviditelné čáry oddělující jednotlivá povodí.) Podle ní linie hranice odděluje povodí Labe a povodí Dunaje: všechno, co pramení na Moravě, teče do Černého moře a všechno, co pramení v Čechách, teče do Severního moře. Je to lákavá a docela romantická představa: historičtí Čechové a Moravané osidlují krajinu uprostřed Evropy a usazují se především u řek. To lze považovat za příhodné. Mohou tu chytat ryby a zvěř, která se k řece chodí napájet, v okolí roste množství stromů a keřů poskytujících výběr chutných plodů, kterými lze doplnit třeba srnčí pečínku, případně ji nahradit, pokud se lov nezdaří. Řeka slouží samozřejmě jako zdroj vody a chodí k ní pradleny, které mohou očekávat, že si je tady vyhlédne nějaký movitější kníže. Ten se tady se svou družinou zastaví, původně kvůli tomu, aby napojil koně. Po čase některé z našich předků přemůže pocit, že by se měli posunout někam dál, což je dáno nejen přirozeným sklonem k pohybu, ale i tím, že zdejší potenciál už je vyčerpán a je tu trochu moc lidí. Někteří z nich dokonce dostanou nešťastný nápad, že se tu budou věnovat zemědělství. Vydají se nejdřív po proudu řeky. Zpočátku to vypadá slibně, ale pak migrující skupina narazí na jiné kmeny, které mluví nesrozumitelným jazykem a rozhodně se netváří přátelsky. Část skupiny tedy zůstane na místě a ostatní se vydají opačným směrem. Pak se buď usadí znovu na místech, kterými už prošli, nebo putují dál se svými soškami a vlasy zapletenými do copů proti proudu řeky a jejíh přítoků, pokud to vypadá zajímavě, což může být, protože tato místa nejsou ještě tolik osídlená. Tak dojdou až k pramenům řek, kde se přirozeně zastaví. Krajina je v těchto místech kopcovitá a méně přehledná, takže se občas stává, že noví osídlenci se usadí u pramene jiné řeky než té, kolem které přišli. Celkově to ale sedí. Hranice by pak vypadala takto:

Historická hranice Čech a Moravy, kterou hledáme, se na řadě míst od rozvodí odchyľuje. Více zmínek o tom lze nalézt v kapitolách Hranice a řeky a Hranice a hory a při popisu jednotlivých úseků cesty. Řekněme to asi tak, že místa osídlená Moravany někde zasahují do „přirozeného teritoria“ Čech daného rozvodím a naopak. Když obě linie položíme na sebe, vypadá to následovně:

Modře je linie rozvodí, červeně historická hranice.

Klíčovým vodítkem při hledání hranice pak bylo to, zda obce a města v blízkosti rozvodí patřila k historickému území Čech, nebo Moravy. Uvedme si pár příkladů. Obec Mosty v Jihočeském kraji leží na historickém území Čech, zatímco sousední obec Valtínov leží na historickém území Moravy, hranice tedy musí probíhat mezi nimi. Podobně jsou na tom Počátky (Čechy) a Horní Dubenky (Morava). Mezi nimi pak najdeme

Jihlávku, která je jednou z těch obcí, jejichž katastr zasahuje do obou historických území. Zajímavé pro nás bude, že stejnou charakteristiku mají třeba Jihlava nebo Žďár nad Sázavou. Pro nás to prakticky znamená, že rozhodně chceme projet Jihlávku (Jihlavou, Žďárem nad Sázavou) a prosmýknout se, pokud to půjde, mezi Mosty a Valtínovem.

Někde je situace opravdu zapeklitá. Bořetín, stejně jako pár kilometrů jižněji ležící Strmilov patří historicky do Čech, ale Česká Olešná nějaké tři kilometry na západ leží na historickém území Moravy. Na západním okraji České Olešné najdete hraniční kámen, hranice tedy probíhá právě tudy. Mezi Bořetínem a Českou Olešnou bychom tak měli projíždět ze severu na jih (!), druhou z uvedených obcí pak obkroužit a postupovat dál na severovýchod.

Zajímavé je hledání u Svitav. Město samotné leží na historickém území Moravy, ale hraniční kámen najdeme několik kilometrů na východ, v Hřebči. Hranice tedy prochází i tudy. Jde tak o jeden z těch případů, kdy nás cesta z některého místa Moravy směrem na východ může zavést do Čech. A naopak, samozřejmě.

Ve chvíli, kdy se posuneme od hledání hranice ke způsobu, jak ji projet, objevuje se zřetelně jeden moment: přímo po hranici se jet nedá. Vyžadovalo by to prodírat se křovinami, překračovat přes rozmoklé oranice na polích, zdolávat řeky v místech, kde nejsou ani brody, natožpak mosty, a často procházet přímo budovami. Je to pro nás špatná, ale nakonec i dobrá zpráva. Linie hranice je násobně (termín oblíbený mezi finančníky) delší než cesta, po které se dá rozumně jet. Další výhodou v našich očích je to, že nemusíme (protože ani nemůžeme) ulpívat na jediné variantě. Pokud je tady možnost, která je pro nás výhodnější (to je veskrze buddhistické), volíme právě ji. Trasa vede místy po moravské, místy po české straně a její narýsování je vedeno záměrem dosáhnout rovnováhy. Na každém z míst víme, že jsme buď přímo na hranici, nebo že probíhá kousek vlevo či vpravo od nás. Hm, abych byl upřímný, jak je nakonec patrné ze zápisků, v některých případech spíš jen tušíme, kde zrovna jsme. Jisté každopádně je, že hranice je nedaleko. Je to, jako když hledáte životního partnera (to se mě teď konkrétně netýká, i když se mi P. během výpravy občas ztratí a já ji hledám, ale takto to nemyslím): svět kolem vás je nepřehledný, chaotický, ale vy tušíte, že tady někde kolem vás, i když zatím „neviděný“, musí být...

Vážení čtenáři, právě jste dočetli ukázkou z knihy Po hranici Čech a Moravy.
Pokud se Vám ukáзка líbila, na našem webu si můžete zakoupit celou knihu.